

✓ Відсутність повної анонімності та конфіденційності – хоча криптовалюта є досить новою інновацією і вона мала б бути добре захищеною та анонімною, але це не так. Всі операції фіксуються в блокчейні, що дозволяє з часом відстежувати переміщення коштів. Такий невисокий рівень анонімності може бути перешкодою для користувачів, які цінують свою конфіденційну інформацію.

Отже, криптовалюта є однією з основних складників сучасної економіки, яка з кожним днем набуває популярності. Вона відіграє важливу роль у житті людей та у міжнародній торгівлі, але вона не є на сто відсотків безпечною та надійною. Криптовалюта має багато переваг, наприклад: децентралізація фінансової системи, альтернатива банківським переказам та системам, зміна ролі традиційних фінансових установ. Великий інтерес до криптовалют може стати причиною поширення її у майбутньому, але не варто забувати про ризики та загрози, властиві цій сфері.

Список використаних джерел

1. Що таке криптовалюта та як вона працює. 4 листопада 2024. URL: <https://academy.binance.com/uk-UA/articles/what-is-a-cryptocurrency> (дата звернення: 15 березня 2025).
2. Блокчейн: що це за технологія та як вона змінює сучасний бізнес. 9 січня 2025. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/blokchejn-shho-cze-za-tehnologiya-ta-yak-vona-zminyuye-suchasnij-biznes> (дата звернення: 15 березня 2025).
3. Ціни на криптовалюти. URL: <https://www.kraken.com/uk/prices> (дата звернення: 15 березня 2025).

Захарченко М.Ю., Іщик Б.А.,

Студентки ОПП «Маркетинг», 3 курс,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

«ВІДТІК МІЗКІВ» З УКРАЇНИ: ЯКІ СПЕЦІАЛІСТИ ВІЇДЖАЮТЬ, ЯК ЦЕ ВПЛИВАЄ НА ЕКОНОМІКУ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Війна — це не лише руйнування інфраструктури, економіки та життів, але й масштабна втрата людського капіталу. Одним із найтривожніших довгострокових наслідків збройного конфлікту є масова еміграція освіченого населення, зокрема молоді та жінок з вищою освітою. Як зазначає американський економіст Джон Бейтс Кларк, "деякі наслідки війни трагічніші за економічний тягар, який звалиться на плечі майбутніх поколінь". І саме втрата людського капіталу — один із таких невидимих, але нищівних ударів.

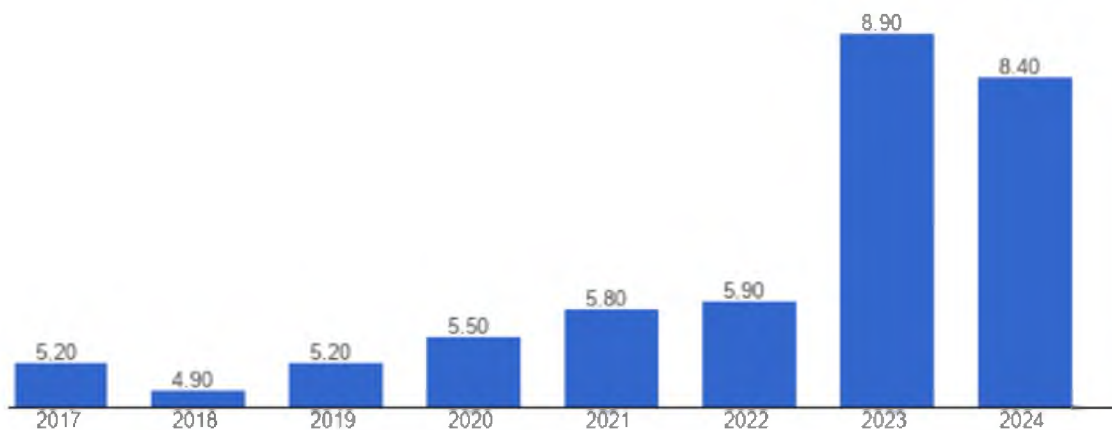
У випадку України, з початку повномасштабного вторгнення понад третина населення покинула свої домівки. Більше ніж 6 мільйонів людей стали біженцями за кордоном, і значна частина з них — це висококваліфіковані спеціалісти, вчителі, науковці, IT-фахівці, лікарі. Історичний аналіз свідчить, що під час війн відбувається *позитивний самовідбір*: виїжджають ті, хто мають більше ресурсів, кращу освіту, ширші міжнародні зв'язки. Саме тому втрати для держави є не лише кількісними, а й якісними.

Це явище називають "відпливом мізків" - виїзд висококваліфікованих громадян із країн із нижчим рівнем доходу в пошуках кращих умов у розвиненіших країнах. Відплив мізків має серйозні наслідки для довготривалого розвитку країни. Освічені громадяни — це не лише продуктивна сила, а й джерело інновацій, нових бізнесів, ідей, лідерства. Їхнє масове зникнення з внутрішнього ринку праці створює дефіцит фахівців і посилює розрив між потребами економіки та реальними можливостями її працівників.

Метою цього дослідження є з'ясування головних причин і наслідків інтелектуальної еміграції з України та пошук шляхів мінімізації її негативного впливу.

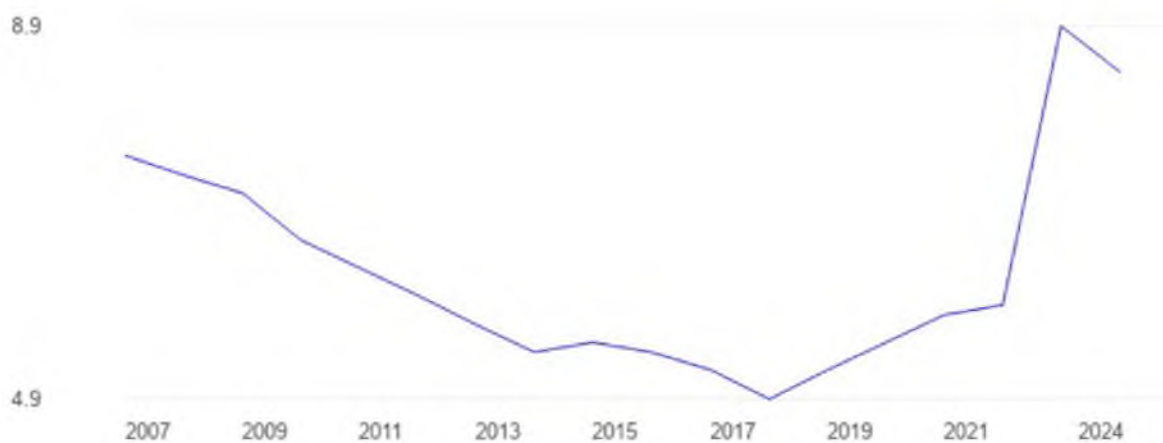
Станом на 2023 рік Україна посіла третє місце в глобальному рейтингу країн з найвищим рівнем відтоку мізків, згідно з даними World Population Review. Індекс відтоку мізків для України

становив 8,9, що є значним зростанням порівняно з 5,9 у 2022 році. Це зростання переважно пов'язане з повномасштабною війною, яка спричинила масову еміграцію населення, зокрема висококваліфікованих фахівців. У 2024 році показник становить 8,4.

Індекс «витоку мізків» в Україні за роками (2017 -2024)

Джерело: [3]

Індекс «витоку мізків» в Україні за роками. Historical series (2007 -2024)

Джерело: [3]

Дослідження, проведене Європейською Бізнес Асоціацією у 2024 році, виявило, що 74% роботодавців в Україні відчувають дефіцит кадрів, що свідчить про значний відтік кваліфікованих працівників.

Серед професій, які найчастіше емігрують, виділяються: Інженери та технічні спеціалісти, медичні працівники: лікарі та медсестри, ІТ-фахівці: велика кількість пропозицій від іноземних компаній., освітяни та науковці, фінансисти та економісти.

Попри загальнопоширену думку, що **інтелектуальна еміграція** в Україні на даний момент відбувається лише через повномасштабне вторгнення, ми виявили, що перші хвилі еміграції з України були переважно вимушеними та спонтанними, однак нова хвиля, яка почалася у 2024 році, мала більш усвідомлений характер. Змінилися як мотиви, так і профіль тих, хто залишає країну. Ці трансформації суттєво впливають на український ринок праці.

Станом на кінець вересня 2024 року понад 6 мільйонів українців перебували під тимчасовим захистом у європейських країнах, ще 600 тисяч — поза межами Європи. Найбільшу кількість українців прийняли Польща та Німеччина. Тільки в цих двох країнах нині мешкає понад 2 мільйони наших громадян.

Динаміка перетину кордону свідчить про стійку тенденцію до виїзду. Зокрема, у травні та червні 2024 року Україну залишило на 150–200 тисяч осіб більше, ніж повернулося. Загалом у січні–серпні цього року виїхало майже на 300 тисяч більше людей, ніж вїхало. Ці цифри

підтверджують прогнози Національного банку України, згідно з якими у 2024–2025 роках очікується відтік населення в межах 700 тисяч осіб. Головними факторами виступають не лише безпекові загрози, а й економічні: масові відключення електроенергії, падіння доходів, зниження економічної активності.

На відміну від першої хвилі, коли домінували жінки з дітьми, нині серед емігрантів зростає частка молодих спеціалістів та осіб працездатного віку, які шукають кращих можливостей для працевлаштування, самореалізації та стабільного життя.

Масова еміграція людей працездатного віку, особливо з вищою освітою або кваліфікацією, спричиняє серйозний дефіцит кадрів в Україні та загрожує серйозними наслідками для держави. Це зменшує кількість працівників, що особливо критично для регіонів, які й до війни мали нестачу кадрів. Втрата людського капіталу означає зниження ефективності інвестицій в освіту та розвиток, що негативно позначається на економіці країни. Зменшення кількості населення також знижує споживчий попит, що може призвести до затримки економічного зростання. Крім того, відтік кадрів підсилює проблему тіньової трудової міграції, де частина громадян шукає неформальні шляхи працевлаштування за кордоном, що додатково посилює тиск на соціальні інститути.

Звісно, можна очікувати, що частина українців, які емігрували, зможуть згодом повернутися з новими знаннями, контактами та досвідом, за умов покращення умов життя в Україні. Проте для цього необхідна цілеспрямована державна політика із створення привабливих умов для повернення та працевлаштування.

Щоб відповісти на цей виклик, Україна повинна реалізувати двокомпонентну стратегію. По-перше, необхідно створити умови для повернення частини українців, які тимчасово або постійно проживають за кордоном. Як показує приклад Італії, фіскальні стимули можуть бути дієвим інструментом: програма "Контроезода" (італ. "проти еміграції") передбачає значні податкові пільги для експатріантів, які повертаються додому. У результаті, ймовірність їхнього повернення зросла на 27%. Подібні ініціативи можуть працювати і в українському контексті — звісно, з чіткими критеріями та поступовим впровадженням, щоб уникнути зловживань.

По-друге, навіть якщо частина біженців не повернеться фізично, їхні знання, досвід і залучення можна інтегрувати в українську економіку дистанційно. Уроки з досвіду біженців з колишньої Югославії показують, що зв'язок із діаспорою може значно вплинути на післявоєнну відбудову, зокрема через зростання експорту у галузях, де працюють репатрійовані працівники. Сьогодні цей ефект можна підсилити завдяки цифровим інструментам і віддаленій роботі.

Ще один перспективний напрям — це використання потенціалу українських освітян за кордоном. Серед тих, хто виїхав, багато вчителів, викладачів, тренерів. Вони можуть стати ядром відновлювальної освітньої моделі — онлайн-навчання, менторство, розробка нових програм, що будуть спрямовані на перепідготовку кадрів та подолання прогалів у знаннях. Це дозволить не лише стабілізувати ситуацію на ринку праці, а й створити нову освітню екосистему, яка буде відповідати викликам майбутнього.

Нарешті, важливим елементом стратегії повинно стати зміцнення внутрішнього потенціалу: розширення участі жінок у робочій силі, створення гнучких умов праці, забезпечення якісного догляду за дітьми, розвиток системи віддаленої зайнятості. Це не просто соціальні ініціативи — це необхідна економічна політика, яка дозволить ефективніше використовувати наявні ресурси.

У результаті проведеного нами дослідження стало очевидним, що інтелектуальна еміграція є однією з найбільш важких і трагічних наслідків збройного конфлікту для України. Втрата висококваліфікованих кадрів створює серйозні економічні та соціальні виклики для країни. Відтік мізків не лише призводить до зниження потенціалу національної економіки, але й значно ускладнює відновлення післявоєнної інфраструктури та стабілізацію внутрішнього ринку праці. Втрата освічених громадян — це не просто кількісні втрати, а й якісні: країна втрачає тих, хто є носієм інноваційних ідей, нових технологій, бізнесових ініціатив та соціального прогресу.

Україні потрібно мислити глобально, створюючи умови як для повернення, так і для включення українців з-за кордону у внутрішні процеси. Післявоєнне відновлення країни — це не лише питання будівництва і грошей. Це питання людей, які готові творити майбутнє, навіть якщо

вони — на відстані. Взаємодія з діаспорою та підтримка тих, хто виїхав, можуть стати важливими елементами на шляху до відновлення країни після війни. Однак для досягнення цієї мети необхідно створити відповідну державну політику, яка стимулюватиме повернення емігрантів та максимізує можливості для їхньої інтеграції у внутрішні економічні процеси.

Зміцнення внутрішнього потенціалу, забезпечення підтримки жінок та створення умов для гнучкої зайнятості та віддаленої роботи є важливими складовими стратегії для боротьби з відтоком кадрів. Це дозволить Україні зберегти та використати свої ресурси, оптимізувати використання наявних кадрів та сприяти економічному розвитку, навіть у складних умовах війни. Отже, лише комплексний підхід до вирішення проблеми інтелектуальної еміграції та відновлення економіки через залучення українців з-за кордону дозволить країні не лише пережити кризу, а й вийти з неї з новими можливостями для зростання та розвитку.

Список використаних джерел

1. Втеча від війни чи свідомий виїзд. Як змінилася міграція з України і якими будуть її наслідки. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c93px84133jo>
2. Brain Drain Countries 2025. URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/brain-drain-countries#what-countries-experience-brain-drain>
3. Ukraine: Human flight and brain drain. URL: https://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/human_flight_brain_drain_index/

Глюхіна В.В.,

викладач

Український Державний Університет імені М. Драгоманова

ТОРГОВЕЛЬНІ ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Характерною особливістю початку ХХІ століття стало інтенсивне прискорення глобалізаційних процесів. Їх суть полягає у поступовому зменшенні, а іноді й повному усуненні бар'єрів для вільного руху товарів, капіталів, робочої сили, знань, культурних і соціальних впливів між країнами. Така інтеграція сприяє поглибленню міжнародної торгівлі, зміцненню коопераційних зв'язків та формуванню єдиного глобального економічного простору. Проте, поряд із очевидними перевагами глобалізації, дедалі частіше фіксуються її негативні наслідки: поширення економічних і фінансових криз, загострення конкуренції між країнами, посилення нерівності та залежності від зовнішніх ринків.

На тлі цих суперечливих тенденцій дедалі частіше проявляються конфлікти між державами у сфері зовнішньоекономічної політики, зокрема через застосування протекціоністських заходів. Саме в такому контексті особливої актуальності набуває явище торговельних війн — ситуацій, коли країни навмисно обмежують одна одну в доступі до ринків шляхом введення мит, квот, санкцій чи інших торговельних бар'єрів. Ці дії часто супроводжуються не лише економічними, а й політичними наслідками, що впливають на стратегії розвитку як окремих країн, так і цілих регіонів. Посилення таких конфліктів між найбільшими світовими економіками, зокрема США та Китаєм, ставить під сумнів стабільність глобальної торговельної системи та її здатність забезпечувати рівновагу інтересів.

У цьому контексті дослідження природи, причин і наслідків торговельних війн є надзвичайно важливим. Аналіз таких конфліктів дозволяє краще зрозуміти динаміку сучасного світового господарства, оцінити ризики для міжнародних економічних відносин і запропонувати шляхи адаптації до нових умов. Саме тому дана тема є не лише теоретично значущою, а й практично необхідною для розробки ефективної зовнішньоекономічної політики в умовах глобальної турбулентності.